

14.05.2024

POL-2024-67959

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Poliisihallituksen asiantuntijan lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 20 ja 21 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

1 Lausuntopyyntö:

Hallintovaliokunta pyytää Poliisihallituksen asiantuntijan lausuntoa Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 20 ja 21 §:n väliaikaisesta muuttamisesta.

2 Esityksen pääasiallinen sisältö:

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annettua lakia väliaikaisesti.

Esityksen mukaan kansainvälistä suojelua hakevalle, tilapäistä suojelua saavalle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntaa, myönnettävän vastaanottorahan ja käyttörahan nykyistä kansaneläkeindeksillä tarkistettua määrää pienennettäisiin välttämättömänä toimeentulotukena myönnettävien toimeentulotuen laskennallisten ravintomenojen määrän tasolle. Mainittua tukea myönnetään välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon turvaamiseksi esimerkiksi tilapäisesti Suomessa oleskeleville. Tukea myönnetään myös ilman laillista oleskelulupaa maassa oleskeleville. Esityksessä ei määritellä vastaanottorahaa saavan asiakkaan ihmisarvoisen elämän edellytysten vähimmäistasoa.

Vastaanottorahan määrä arvioidaan uudelleen keväällä 2024 käynnistyvän vastaanottolain uudistamishankkeen aikana, jolloin vastaanottoraha pienennetään perustuslain ja vastaanottodirektiivin sallimaan minimiin.

1 Poliisihallituksen asiantuntijan lausunto:

Esityksellä pyritään vähentämään turvapaikka- ja vastaanottojärjestelmän houkuttelevuutta niin, että Suomeen ei hakeuduttaisi anomaan kansainvälistä suojelua ilman todellista suojelun tarvetta. Vähentämällä Suomen vastaanottojärjestelmän houkuttelevuutta, voidaan vähentää tulijoiden määrää hybrdivaikuttamisen tilanteissa. Maahanmuuttovirasto on tehnyt useita kielteisiä päätöksiä itärajan yli vuonna 2023 tulleille turvapaikanhakijoille, koska heillä ei ollut perusteita kansainvälisen suojelun saamiselle. Poliisin tehtävä laajamittaisen välineellistetyn maahantulon tilanteessa on turvata yleinen järjestys ja turvallisuus vastaanottokeskuksissa, niiden läheisyydessä ja kaikkialla Suomessa. Poliisihallituksen asiantuntijana haluan tuoda esiin, että hybrdivaikuttamisen tilanteessa viranomaisten on helpompi tunnistaa yleistä järjestystä ja turvallisuutta uhkaavat henkilöt, kun hakijamäärät pysyvät maltillisina. Lisäksi korostan, että perusteettomien hakemusten vähenemisellä varmistettaisiin turvapaikkajärjestelmän palvelujen kohdentaminen nykyistä paremmin niille, jotka ovat suojelun tarpeessa.

Esityksellä pyritään julkisen talouden säästöihin ja se korostaa vastaanottorahan luonnetta lyhytaikaisena etuutena. Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteena on lisäksi lyhentää turvapaikkaprosessia ja tehostaa paluuta sekä vapaaehtoista paluuta. Tavoitteena on, että henkilö siirtyy mahdollisimman pian joko kuntaan tai palaa takaisin lähtömaahan. Poliisihallituksen asiantuntijana pidän hyvänä sitä, että hallitus pyrkii turvapaikkaprosessin lyhentämiseen ja paluiden ja vapaaehtoisten paluiden tehostamiseen.

Hakijoilla, joilla ei katsota olevan perusteita kansainvälisen suojelun saamiseen, on mahdollisuus palata kotimaahansa ja saada taloudellista tukea paluuta varten. Poliisi informoi kielteisen päätöksen saaneita mahdollisuudesta hakeutua avustetun vapaaehtoisen paluun asiakkaaksi (IOM) ja hakea sitä kautta taloudellista tukea kotimaahan paluun yhteydessä. Niille kielteisen päätöksen saaneille, jotka eivät kuulu avustetun vapaaehtoisen paluun piiriin, poliisi tarjoaa Frontexin tarjoamaa paluutukea. Paluutukien tarkoituksena on tukea hakijan paluuta kotimaahan ja mahdollistaa pysyvän paluun olosuhteet.

On esitetty, että vastaanottorahan pienuus voi joissain tilanteissa johtaa siihen, ettei yksityismajoituksessa asuvalla ole intressiä käydä vastaanottokeskuksessa vastaanottorahaa saadakseen, jolloin yhteydenpito viranomaisten ja yksityismajoituksessa asuvan välillä heikkenee. Tämä voisi vaikeuttaa esimerkiksi kielteisen päätöksen täytäntöönpanoa ja maasta poistamista. Poliisin näkemyksen mukaan kyseessä olisi kuitenkin hyvin marginaalinen ryhmä. Maasta poistettavan tavoittamiseen esitetyllä lakimuutoksella tuskin olisi vaikutuksia.

Vastaanottokeskusten arvioiden mukaan toimeentulon pienentyminen voi lisätä asiakkaiden turhautumista ja vaikuttaa sitä kautta vastaanottokeskusten ilmapiiriin aiheuttaen konflikteja asiakkaiden keskuudessa. Asiakkaiden turhautuminen voi kohdistua myös erityisesti niihin työntekijöihin, jotka hoitavat toimeentuloa koskevia kysymyksiä. Poliisin näkökulmasta tämä voi

lisätä hieman valvonta- ja hälytyspartioiden työtehtäviä vastaanottokeskuksissa. Lisäksi poliisin rikostutkintaan voi tulla hieman enemmän vastaanottokeskusten henkilökunnan tai asukkaiden toimesta tehtyjä rikosilmoituksia. Näitä tehtäviä on poliisilla jo nykyiselläänkin. Nyt esitetyllä lakimuutoksella en Poliisihallituksen asiantuntijana näe olevan kovinkaan suurta vaikutusta poliisin tehtävämääriin.

Poliisitarkastaja

Marjo Tyynelä

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 14.05.2024 klo 08:54. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Jakelu

HaV@eduskunta.fi

Tiedoksi

Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen
Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo
Poliisiylitarkastaja Vesa Pihajoki
Poliisitarkastaja Ari Jokinen
Poliisilakimies Visa Weckström
Poliisihallitus, Esikunta
SM Poliisiosasto